

Confruntarea copiei existente acum în Arhiva M.A.E. cu versiunea documentului publicat de N. Iorga arată că este vorba de unul și același document¹. În versiunea lui N. Iorga s-au strecurat însă unele erori, care modifică substanțial cuprinsul și înțelesul documentului. Unele afirmații deosebit de importante, ce apar în versiunea lui N. Iorga ca fiind ale anumitor personalități politice ale timpului, aparțin, în realitate, altora, așa cum rezultă în mod concludent din copia existentă în Arhiva M.A.E.

Vom încerca să argumentăm de ce ni se pare că unele pasaje din textul existent azi în Arhiva M.A.E. sînt cele autentice, deși documentul este doar o copie, și aceea nu integrală.

În principal, în document este vorba despre ecourile trezite de venirea lui Gh. C. Filipescu la Petersburg în calitate de agent al României. Mai întîi se vorbește despre vizita pe care Gh. C. Filipescu a făcut-o lui Stremonkov, la Ministerul Afacerilor Străine al Rusiei, pentru a-l informa despre atitudinea ofensatoare a ambasadorului Turciei la Petersburg — Kiamil Pașa —, pe care acesta a avut-o în legătură cu cererera lui Gh. C. Filipescu de a fi primit într-o vizită de curtoazie — conform uzanțelor diplomatice — în calitate de diplomat, reprezentat al unui stat. Cu acest prilej a avut loc o discuție între Stremonkov și Gh. C. Filipescu, în care primul a descris celui de al doilea modul în care s-au desfășurat întrevederile și discuțiile dintre Kiamil Pașa cu Stremonkov și, respectiv, cu prințul Gorceakov, cancelarul Rusiei.

În continuare, documentul redă aspecte și aprecieri despre felul în care Gh. C. Filipescu a fost primit de unii ambasadori acreditați la Petersburg.

Dar, să trecem la compararea primelor două fragmente.

I. În documentul din versiunea lui N. Iorga citim :

«Stremonkov l-a dezavuat în mod deschis cînd acesta (Kiamil Pașa — S.C.) a început astfel : „Am aflat că un domn este venit aici care se intitulează agent. — Nu căutați; vă spun eu cine este acest domn. Este Dl. Filipescu, agent al României, perfect om de lume, care a avut onoarea de a fi primit ieri de M.S. Împăratul. — *Dar, prințul meu*², este împotriva tratatelor, împotriva... — Într-adevăr, domnule ambasador, mi se pare ciudat ca dvs. să insistați atît de mult; de ani de zile există agenți ai României pe lingă toate Marile Puteri și tocmai în Rusia reclamați? În Rusia nu se discută actele M.S. Împăratul” ».

În copia scrisorii, existentă în Arhiva M.A.E., fragmentul apare astfel :

« El (Kiamil Pașa — S.C.) a venit azi la minister (Ministerul Afacerilor Externe al Rusiei — S.C.) în jurul orei cinci și jumătate și mi-a comunicat (lui Stremonkov — S.C.) răspunsul pe care vi l-a dat (lui Gh. C. Filipescu³ — S.C.); nu m-am sfiit (Stremonkov — S.C.) deloc în a-i dezavua conduita; (... — S.C.) *Stremonkov mi-a povestit* (lui Gh. C. Filipescu — S.C.) *apoi cele ce urmează : După sosirea mea* (a lui Gh. C. Filipescu la Petersburg — S.C.) (fusesem, deja, primit de prințul Gorceakov și de M.S. Împăratul) *Kiamil vine la minister și spune prințului Gorceakov : Am aflat că un domn (textual) este venit aici care se intitulează Agent... Prințul Gorceakov l-a întrerupt pe un ton sec. Nu căutați, a zis el (Gorceakov — S.C.) domnule ambasador, vă voi spune eu cine este acest domn; este domnul Filipescu, Agentul României, perfect om de lume, care a avut onoarea de a fi fost primit ieri de M.S. Împăratul... Dar, prințul meu, a zis turcul, aceasta este împotriva tratatelor, împotriva... Marele cancelar l-a oprit din nou. Într-adevăr, domnule ambasador, i-a spus el, mi se pare ciudat ca dvs. să insistați atît de mult în această chestiune; de ani de zile există agenți ai României pe lingă marile puteri și tocmai în Rusia reclamați. — Da, a spus Kiamil Pașa, dar noi am protestat întotdeauna. Foarte (???) bine, a replicat Prințul; imi pare rău pentru guvernul turc că protestele sale au avut așa de puțin succes. Înainte de toate, domnule ambasador, cred folositor să vă reamintesc că în Rusia nu se discută actele M.S. Împăratul. De altfel, aceasta este o problemă încheiată... »*

Din compararea celor două fragmente reies următoarele :

1. Stremonkov l-a dezavuat pe Kiamil Pașa pentru „conduita” sa, adică pentru refuzul exprimat în scrisoare de a-l primi pe Gh. C. Filipescu și nu pentru opoziția sa față de sosirea și

¹ Documentul din Arhiva M.A.E. nu este datat. Data lui se poate stabili cu ușurință după data menționată pe scrisoarea adresată de Kiamil Pașa lui Gh. C. Filipescu (vezi Anexa 2), care însoțește „Scrisoarea confidențială” (vezi Anexa 1). Totodată, din mențiunea existentă în rîndul 7 al acesteia din urmă, reiese în mod indubitabil că scrisoarea lui Gh. C. Filipescu a fost scrisă la 16/28 aprilie 1874, dată ce coincide cu aceea de pe versiunea documentului editată de N. Iorga.

² Sublinierile din documente — culesc cu litere cursive — ne aparțin — S.C.

³ Vezi Anexa 2.